

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 660.

CHICAGO, ILL., dne 6. maja (May 6th), 1920.

LETO—VOL. XV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

SVOBODA IN NJENI POGOJI.

Da ne bo preveč nesporazumljenja, naj povemo takoj od začetka, da ne mislimo govoriti o nikakršni abstraktni svobodi, o kateri je pesnikom na vsak način dovoljeno peti, katere pa v resnici nikjer ni. Zdi se, da je celo to potrebno od časa do časa ponoviti, zakaj sempatja, zlasti v razburjenih časih, se pojmi kaj radi zmedejo in besede dobivajo v vsakih ustih drug pomen. Mnogo sporov naše dobe je pripisati prav tej nedovršenosti vsakega človeškega jezika, ki onemogoča popolno ločnost izražanja, še bolj pa preciznost vzajemnega razumevanja, pa kaže nasprotja, kjer jih pogostoma niti ni.

Svoboda je zelo pogostoma rabljena beseda in kaj naravno je, da jo slišimo prav posebno često in s posebnim povdarkom v časih, kakršni so naši. Imeli smo vojno, imeli smo nekoliko revolucij v raznih krajih sveta. Ljudje so se bojevali, so trpeli, padali in umirali na vse mogoče načine — za "svobodo". In povsod se nadaljuje boj v vsakovrstnih oblikah za "svobodo". Toda kaj je pravzaprav ta svoboda, ki more tako navduševati posameznike in množice, jih goniti, da premagujejo najelementarnejši nagon samoohrane, da prenašajo zanjo bedo in ječo, da umirajo?

Čital sem nekoč anarhističen spis. Avtor se je rognl politiki in zelo duhovito zasmehoval tiškovno svobodo, svobodo zborovanja, svobodo besede in še več takih reči, češ svoboda je celota; ali je, ali je pa ni; čim odkrhneš nekaj od nje, je ni več; posamezni koščki niso in ne morejo biti svoboda. Vse to je bilo krasno izraženo in je lahko fasciniralo človeka. Ali vse skupaj je bilo vendar zgrajeno na povsem napačni predpostavki, da je mogoča nekakšna absolutna svoboda, popolna in idealna, edina vredna imena svobode; in seveda naj bi se ta abstraktnost realizirala v anarhiji.

Predpostavka je bila napačna, ker ni nikjer svobode. Kar moramo označevati s to besedo, je le nekaj relativnega in more imeti le konvencionalen pomen. Sporazumeti se moramo o tem, kaj vlagamo v pojem svobode, da moramo rabiti besedo z uspehom, tako da ne prihajamo venomer navskriž.

Kaj je svoboda? — Kdo ni tisočkrat slišal izraza "svoboden kot ptič", a koliko se jih je pri tem zavedalo, da ne pomeni ta beseda, ki se tako lepo sliši, niti v sanjah tega, kar bi hotela izreči?

Kakšna je ptičeva svoboda? Koliko ima ptič več svobode, kot kakšna druga žival? In koliko svobode ima sploh katerokoli živo bitje?

Svoboda je nasprotje vsake sile in vsake ovire. Da sem svoboden, mi more biti mogoče delati ali ne delati, kar in kakor sam hočem. Seveda predpostavlja to že svobodo volje, zakaj nesmiselno bi bilo imenovati dejanje svobodno, če ni volja, iz katere je izšlo, svobodna. Nemara se pa med razumnimi ljudmi vendar ne bo treba prepirali o svobodni volji in determinizmu — dandanes, ko vemo, da mora voda zmrzniti ali pa zavreti po zakonu in da je na enak način vse podvrženo zakonu. Svobodne volje ni, četudi imamo človeške zakone, temelječe na stari iluziji, da je človek izjema v prirodi in da more storiti kaj drugega, kot to, kar mora storiti v vsakem slučaju. Cerkvam je dovoljeno peslati zavratne duševne plese in postavljati vsako logiko na glavo, trditi na eni strani, da ne pade ne las z glave brez volje božjega očeta v nebesih, na drugi pa učiti, da ima človek svojo lastno voljo, ki bi morala biti, da bi bila svobodna, lahko tudi nasprotna božji. Pridigar nam lahko pripoveduje, da je Bog vsegaveden, da ve torej tudi vse, kar se zgodi v bodočnosti, iz česar sledi, da je vsa bodočnost že naprej določena, a v eni sapi nam zagotavlja, da je le od nas odvisno, ali hočemo biti dobri ali hudobni, svetniki ali grešniki. Toda pridigarji, ljudski pastirji in vsakovrstni brez božjega sodelovanja nameščeni božji namestniki imajo na tem svetu izjemno stališče in nihče ne pričakuje, da se bodo njih besede vjemale z razumom; saj žive in agitirajo za drugi svet, ki je sam po sebi zanikanje vsake logike in razumnosti. Ljudje, ki iščejo pouka pri znanosti, ne pa pri vedeževalcih v ornatih in kutah, pa vedo v naših dneh, da je človek rojen tak, kakršen je, da ni imel sam niti trohice vpliva na to, s kakšnimi telesnimi in duševnimi lastnostmi pride na ta svet, da pa je to določil razvoj na neskončno dolgi poti od prvega mikroskopičnega živega bitja pa do njegovih staršev; in na tega neboljenca, ki si ni mogel izbirati ne dolgosti nog ne barve las, ne talentov ne napak, vplivajo razmere, v katerih je prišel, ne da bi jih mogel sam izbirati, pa modelirajo, kar se more na njem sploh modelirati, to se pravi, kar ni že od rojstva neizpremenljivo. Tako podedovane in pridobljene lastnosti pa določajo njegovo voljo vsak hip;

vedno hoče in vedno ravna tako, kakor mora hoteti in ravnati, torej nikdar ne svobodno.

Ves svet je podvržen zakonom, v velikem in v malem, in le tako more svet sploh obstajati. Brez tega bi bil le kaos mogoč. Pojm zakona je pa nasproten pojmu svobode. Ker je človek le del sveta in celo njega prav neznamen del, veljajo zakoni seveda tudi za njega. Svobode v temeljnem pomenu besede torej ni zanj in je ne more biti. V tej "solzni dolini" je ni in tudi v zlatih krščanskih nebesih je ni. Divjak ni bil svoboden in civiliziran človek ni svoboden. V najstarejši avtokraciji ni bilo svobode in v socialistični družbi je ne bo. In če bi bila anarhija v najidealnejšem smislu najdoslednejših filozofičnih anarhistov kdaj mogoča, je tudi tam ne bi bilo.

* * *

Ali je res tako? ... Če se vse prav prevdari, ni mogoče zanikati.

(Toda kaj se je tedaj neprenehoma govorilo o svobodi? Kaj se je ljudstvu obljubovalo? Torej so bili vsi, ki so o njej deklamirali, sami sleparji, vsi, ki so se zanjo žrtvovali, sami norci! In prav so imeli na vse zadnje le tisti, ki so pravili, da so bili na svetu vedno gospodarji in sužnji in da mora vedno tako ostati.)

Ne prenačimo se. Svoboda v absolutnem pomenu je nemogoča, to je res in treba se je zavedati tega. Do Marta ne morem zgraditi stopnic, ne stolpa, ki bi segal do meseca. Kljub temu je človek že v davnih časih postavljajl koče, nizke in primitivne, ali vendar sposobne, da so mu dajale zavetišča; in dandanes grade v Ameriki hiše na štirideset, petdeset, šestdeset nadstropij. Vse ni mogoče ne pomeni, da je vse nemogoče.

Prirodni zakoni nas imajo v svoji oblasti in ubraniti se ji ne moremo, pa naj smatramo njeno učinkovanje za dobro ali pa za slabo. Pri tem pa ne smemo prezreti, da je naroda s svojimi zakoni tudi v nas, ne le nad nami. Naši živci, naše mišice, naši možgani so sredstva prirodne eneržije; njeni aparati smo, a zavedni aparati. Uganka nam je še, kako se je zbudila zavest v živem organizmu, ali dvomiti ne moremo o zavesti, s katero je spojen razum in možnost mišljenja. Podvrženi smo zakonom, ali omogočeno nam je, da jih spoznavamo, da se jim zavedno prilagodimo, da se jih poslužujemo. Na ta način se je vršilo vse tisto, kar imenujemo napredek človeštva. Odkritje navidezno tajnih sil, pare, elektrike i. t. d. ter njih poraba označuje dosežani vrhunec napredka.

Iz tega ne morejo apostoli svobodne volje napeljavati vode na svoje mline, kakorkoli bi radi in kolikorkoli se jim zdi, da bi to šlo. Človek je bil tako organiziran in je živel v takih okoliščinah, da je moral nekega dne pobrati kamen in ga porabiti kot orodje ali orožje, in prav tako je moral to primitivno sredstvo izboljševati in izpopolnjevati; moral je hoditi po tej poti vse do sedanje stopnje, in hoditi bo moral še dalje,

še prav daleč, kamor naši pogledi danes niti v fantaziji ne dopirajo.

Toda svobodno ali nesvobodno — korakal je in spremljevala ga je misel in razumevanje. Tudi to se je razvijalo iz neznatnih začetkov, a postajalo je vse važnejši faktor. Človek, četudi vedno nevidno vezan z zakoni, katerih se je tako privadil, da niti ne misli nanje, ni bil le rezultat gotovih sil, ampak postaja venomer tudi vzrok novih posledic. Razmere vplivajo nanj, on sam pa vpliva zopet — dasi vedno v okvirju zakona — na razmere. Zdaj podira ovire, zdaj jih postavlja. Enkrat peha naprej, drugič vleče nazaj. Včasih zboljšuje življenje, včasih ga kvari in obremenjuje.

Ljudje so pa različni kakor živali in kameenje in rastline in zvezde in sile. Eden mora na levo, drugega sili na desno. Peter hoče — ker mora tako hoteti — naprej; Pavel ne trpi tega — ker ga delajo gotovi vzroki nestrpnega — pa skuša napraviti Petru zapreke. Peter ni božansko svoboden; toda če mu zgradi Pavel res plot, je bolj omejen in oviran, kakor bi bilo po naravi treba. Umreti bo moral, kadar pride čas; zoper to ne pomaga nobena magija, in ker mu je ta neizogibnost znana, se ne prepira zaradi tega. Toda plot se mu ne zdi nujen. Kakor je bil postavljen, se tudi lahko poruši. Bolj mu je na poti, kakor smrt. Bolj ga izziva, bolj mu obuja čut nesvobode.

Z vulkanom se ni mogoče kregati, potres ne posluša na argumente, če pade na zemljo meteor, velik kakor Triglav, ne pomaga nobeno rebeliranje. Prirodni zakoni so absolutni, amen. Toda ljudski zakoni so nekaj drugega. Omejitev, ki mi jih nalagajo človeške uredbe, čutim kot obrezavanje moje svobode, in medtem ko vem, da ne morem izpremeniti zakona teže, vem na drugi strani, da je mogoče izpremeniti, odstraniti, nadomestiti zakone, ukrepe, uredbe, ki izhajajo od ljudi. Če me teže, gre moje hrepenenje za tem, da se jih iznebim. To smatram za povečanje svoje svobode.

Privežejo me. Če morem prerezati, pretrgati, pregristi vrv, se čutim svobodnega in na vsak način sem bolj svoboden, kakor sem bil. Na usta mi dajo nagobčnik, da morem komaj mrmrati, kaj govoriti; če ga morem odstraniti, imam svobodna usta, ki sicer tudi tedaj ne bodo mogla govoriti nič drugega, kot to, kar morem misliti, ali vendar bodo mogla govoriti.

Treba je torej, da se razumemo, kadar govorimo o svobodi. Fantast ali pa norec sem, če sanjam o absolutni svobodi, katere ni. Če pa smatram za svobodo odstranjevanje tistih ovir, ki se dajo odstraniti, tedaj lahko razpravljamo.

* * *

Iz oblakov smo se vrnili na zemljo in čutimo trdna tla pod nogami. Ne gre nam za to, da postanemo anarhisti ali bogovi, imamo pa nagon, da dosežemo politično in gospodarsko svobodo.

Radi bi živeli tako, da ne bi venomer čutili tuje pesti na svojem tilniku, da ne bi bili vedno v strahu zaradi jutrnjega dneva, da nam ne bi bilo treba neprenehoma skrbeti za preklicane zahteve želodca, da bi mogli porabiti nekaj časa za reči, ki so nam posebno pri srcu.

Mislimo, da bi dosegli to, če bi se izpremenile razmere v naši družbi. Ljudje, ki so se mnogo bavili s temi vprašanji, nam znajo povedati, kako bi se mogle in kako bi se morale izpremeniti, da bi bilo življenje v splošnem prijetnejše, varnejše in po človeških pojmih lepše. Sistem, v katerem naj bi se uresničile njih ideje, pravijo socializem. Uresničenje socializma bi povečalo svobodo, tisto svobodo, ki ne živi v zlatih gradovih v zraku, ki nas ne napravi bogovom enakih, ki ne naredi nebes iz zemlje, ki pa je vendar vredna tega imena.

Socializem pomeni svetovno gospodarstvo, tako urejeno, da se dosežejo s čim manjšim naporom čim večji in bogatejši uspehi za vse. Brez dela ne gre. Vse izkušnje kažejo to. In ker smo se tekom dolgih tisočletij zelo razvadili in imamo neštete potrebe, ki jih naši pradedje niso poznali, medtem ko se zde nam že neizogibne, in ker človek v splošnem ni puščavnik nature, ampak tako ustvarjen, da se njegove želje množe, si tudi ne smemo domišljati, da bi bilo treba le pihnuti, pa bi bilo vse delo opravljeno. Drugačne hiše znamo zidati, kot so jih znali prebivalci nekdanjega jezera na mestu sedanjega ljubljanskega barja, pa želimo stanovati v lepih hišah. Povedali so nam, kako močno vplivajo stanovaljske razmere na zdravstvo, in zato ne maramo siliti tja, kjer je leglo jetike, tifusa, škrlatice in drugih takih neljubih gostov. Včasih nam je prišla kakšna knjiga v roke in zazdelo se nam je, da so na potiskanem papirju lepši užitki, kakor v steklenici. Marsikomu se toži po knjigi bolj, kakor po pečenki. V večini duš je ostalo iz prastarih nomadičnih časov nekaj skrivnostnega, kar izbruhne včasih z neodoljivo silo, pa nas žene, da bi videli svet.

Preroki, ki nas vabijo nazaj v gozdove in nam skušajo naslikati primitivno življenje divjaka brez potreb z mikavnimi barvami, ne morejo pričakovati uspeha, ker je tak prostovoljen povratek v preteklost nasproten vsem človeškim nagonom. Iz zatohlih modernih mest zahrepeni človek pač po prosti naravi, mika ga včasih na hribe, v senci tridesetnadstropnih hiš si zaželi zvezdnatega neba, ali v barbarstvo se ne mara vračati in kar mu je kultura prinesla dobrega, si hoče ohraniti in pomnožiti. Vse to pa zahteva dela; s tem pogojem se mora pobotati in se je tudi pripravljen pobotati.

Ali suženjstvo mu je zoprno. Delati, da; ali pa je treba delati toliko, da vtone v delu vse življenje? In delati le za to, da se sme danes najesti, obnoviti moči zato, da bo jutri zopet delal? Če je tako, naj vzame vrag tudi delo.

Možje, ki so pogledali globoko v ta mehanizem in znajo računati, so pa povedali, da ni to potrebno. Z manjšim trdom — pravijo — bi se lahko doseglo več, če bi bilo delo drugače organizirano, če bi bilo socialno urejeno. Če bi se izdelovalo, kar potrebujejo ljudje in toliko, kolikor res potrebujejo, če ne bi ležale po skladiščih množine blaga, ki se nikdar ne porabijo, če ne bi trohnel živež, če se ne bi uničevali produkti zaradi špekulacije, bi zadostovalo mnogo manj dela, in vendar bi se lahko zadoščalo vsem potrebam. Tudi o moderni tehniki govore in pravijo, da bi vpeljavo mnogih že znanih strojev lahko nadomestila mnogo ročnega dela in dala delavcem mnogo več časa izven tovarn. Sedaj ovirajo to razni vzroki. Podjetnik, ki misli danes ali jutri iti v "pokoje", ne mara vlagati denarja v nove naprave. Delavci, ki se boje izgube dela, se upirajo vpeljavi novih mehanizmov. Včasih ne vidijo kapitalisti direktnega dobička od novotarije, pa se ne zanimajo zanjo.

Družba, ki bi imela skupne interese, bi morala imeti drugačne nagone in bi ravnala drugače. Vsako možnost, da olajša delo in prihrani čas, bi porabila, ker ne bi to škodovalo nikomur, koristilo pa posredno ali neposredno vsem. Ne le, da bi prišlo v prakso vse, kar daje tehnika že sedaj v teoriji, ampak sthremljenje po koristnih iznajdbah bi se neizmerno pospešilo. Delo ne bi postalo nepotrebno, toda olajšavalo bi se bolj in bolj, ljudje bi dobivali več in več časa, s katerim bi lahko razpolagali sami; od tlačanstva bi se bolj in bolj bližali človeštvu.

To bi bilo več svobode.

V gospodarskih ozirih so glavni pogoji svoboda. Od nekdanj je bilo tako. Človek si je napravil orodje in njegove možnosti so se pomnožile, njegova odvisnost se je zmanjšala. Naučil se je delati ogenj in njegova osamosvojitve se je povečala. Izumel je obdelovanje zemlje in ni bil več suženj zverjadi, od katere je bila prej skoraj vsa njegova prehrana odvisna. Danes ima železnice in parobrode, pa dobiva žito, kjer je sama skala, kožuhe, kjer ni zverjadi, jeklo, kjer ni rude; povsod pije kavo in čaj in kadi tobak, med tujimi narodi se izmenjavajo knjige, z iznajdbami in odkritji ene dežele se seznanjajo vse druge. Kaj je dobrega v kulturi — in velik del svobode, duševne svobode, je kultura — je rezultat gospodarskega napredka.

* * *

Svoboda pa je neenako razdeljena. Tudi to ima v glavnem gospodarske razloge. Velekapitalist ima več svobode, kakor mali podjetnik, oba pa več, kakor uslužbenec in delavec. Če imam milijone, mi ni treba delati. V enem oziru, v katerem je ogromna večina ljudi odvisna, sem neodvisen. Kadar morajo drugi v tovarno ali v pisarno ali v šolo, grem lahko na izprehod, v kopalnico ali pa na zofo lenobo past. Če sem bogat, pošljem lahko druge ljudi tja, kamor bi sicer moral iti sam. Čim večja je moja svoboda — se-

veda tudi vedno relativna svoboda — tem bolj je obrezana svoboda drugih. V mojih rokah se ta svoboda lahko izpremeni v moč za teptanje in zatiranje drugih. Rečimo, da se pogodim z drugimi meni enakimi in strnemo vsa podjetništva v deželi v eno, postane ljudstvo vse dežele odvisno od nas. Na ljubo naši svobodi je uničena svoboda vsega prebivalstva.

[V tej smeri se kreče dosedanji razvoj. Vprašanje pa je, ali je naša svoboda toliko vredna. Morda so naše duše tako ustrojene, da nič ne trpimo ob pogledu na gorjé, ki ga povzroča naše gospodstvo. Toda odvisnosti so komplicirane. Masa delovnega ljudstva je odvisna od kapitalistov. Enako so kapitalisti odvisni od mase delavcev. Dokler ni to tlačanom dovolj jasno, ni morda nevarnosti. Ali lev, ki je cela leta ubogal svojega krotitelja, je včasih nenadoma odpovedal pokorščino, in tedaj je bila groza. Damoklejev meč visi vedno tudi nad najmočnejšimi. In čim večja je razlika med svobodo enih in drugih, tem večja je tudi nevarnost. Suženj je najstrašnejši, kadar trga svoje verige.

Naj se zdi taka nevarnost daleč ali blizu, dovolj je, da sploh obstaja. In obstajala bo, dokler se svoboda ne izravna, kolikor je s človeškimi sredstvi mogoče. Prvi pogoj take izravnave je izravnanje gospodarskih sredstev. Razširjenje politične svobode in pomnožitev kulture sledi nujno splošnejši gospodarski svobodi; s tem ni rečeno, da ni do gotove meje politično in kulturno delo potrebno, da se more doseči večja gospodarska svoboda.

Vsaka svoboda pa ima vendar svoje korenine, svoje stebre in svoje varščine v gospodarski svobodi. Kjer ni tega spoznanja, je vsako vzdihovanje po svobodi zaman. Ali tudi to ima svoje pogoje in o njih se še zmenimo.

Ali potrebujemo še več zakonov zoper upore?

Alfred Bettman.

(Alfred Bettman je bil do maja 1919 poseben pomožni generalni pravdnik Zedinjenih držav v Washingtonu. V njegov delokrog so spadali slučajji upornosti. Letos, ko je imela zvezna zbornica nove zakone zoper upore na dnevnem redu, je bil zaslišan pred zborničnim odsekom za pravila, kjer je podal sledečo izjavo:)

Kakor vidim, imajo tisti, ki so bili tukaj zaslišani pred menoj, navado, da povedo kaj o sebi; naj torej tudi jaz povem, da nisem nikdar pripadal nobeni socialistični ali radikalni organizaciji. Nikdar nisem zastopal take organizacije kot odvetnik, in ne vem, da bi bil osebno znan s kakšnim socialistom ali radikalcem. Mislim, da nisem. Moji stiki glede na svobodo govora so bili na strani vlade. V politiki sem demokrat in sem bil to vedno. Čim je izbruhnila vojna, sem pač takoj občutil nagon, da se popolnoma

posvetim vojnemu delu. Poskusil sem vse, kar sem mogel, da pridem do takega dela, in prva prilika, ki sem jo dobil za to, je prišla oktobra 1917; bil sem v vojnem odseku justičnega oddelka, ki je imel med drugim nalogo izvrševati zakon o špionaži. Imel sem neposreden opravke s slučajji, tiočimi se špionažnega zakona v Washingtonu do maja 1919. Ne morem torej reči, da zastopam kogarkoli, ampak enostavno čutim, da je vprašanje, ki ga imate pred seboj, kritično.

Zanimanje, ki so ga v meni zbudile izkušnje v Washingtonu glede na svobodo govora, me je vodilo do obširnih študij tega predmeta v zgodovinskem in pravnem pogledu, in to mi je dalo občutek, da bi nemara lahko kaj doprinesel k temu problemu. Na vsak način, kot človek, ki globoko želi, da se ohrani ameriška demokracija, kakor je izražena v naši konstituciji, bi rad povedal, kako čutim, da je ta demokracija ogrožena od te vrste zakonodajstva v sedanjem času.

Ako čitate zgodovino katere koli dežele v času, ko so bili v veljavnosti zakoni zoper upornost, spoznate, da so spremljale, neizogibno spremljale take dobe gotove čudne reči; prepogostokrat se je to zgodilo, da bi bilo mogoče dvomiti, da je bilo tako spremljevanje neizogibno. V slučajjih navadnih zločinov, točno označenih v jeziku kazenskih zakonov ameriškega in anglosaksonskega pravištva se take reči ne gode. Toda v pričo nedoločenega jezika, ki je neizogibno spojen s takozvanimi zakoni zoper upornost — govorim o zakonih, tiočih se upornih izjav — se vedno gode reči, ki jih moramo vsi obžalovati; napadi mirnih zborov, napadi glavnih stanov društev, kjer se zaplenjujejo snovi brez konstitucionalnega preiskovalnega povelja; uradne akcije spremljajo tu in tam, po vsej deželi akcije množice, ki napada mirne zборе in društva; neizogibno nedoločeno izražanje takih zakonov se izrablja za zatiranje vsakovrstnih političnih in socialnih smeri, tako da zadene sramota pregajanja mnogo oseb in reči, na katere niso zakonodajci nikdar mislili — vse take reči so se vedno godile pri izvrševanju zakonov zoper upornost, v vsaki dobi zgodovine, in so njih neizogibno spremstvo.

Tekom vojne smo vsi verjeli, da je treba žrtvovati precej naših navad in naše običajne svobode kot žrtev za zmago. Toda to je bila vojna služba in bile so vojne žrtve. Nauk, ki smo ga črpali izza vojne, nam kaže, da se čuti in strasti, ki jih povzročajo taki zakoni, žal ne morejo kar takoj odrezati, ampak da se nadaljuje. Groza, pretiranje dejstev, iskanje nevarnosti v kotih, kjer je ni, strašno histerično pretiravanje dozdevnih nevarnosti se ne more kar odsekati s podpisom premirja. Usodepolna stran teh reči, ki jih historično spremlja, ima tendenco, da se nadaljuje, in jaz čutim, da je posebna dolžnost voditeljev javnega mnenja, med katerimi so tudi člani kongresa kot uradni voditelji javnega mnenja, na prvem mestu upozarjati na pretiravanje, miriti paniko, privesti šege ameriške justične administracije zopet k tradicijam ameriške justične administracije, ne pa nadaljevati pretiravanj, ne nadaljevati histerije, ne

nadaljevati vsega tega usodepolnega spremstva z ne-prestanim izdajanjem novih in novih zakonov zoper upornost.

* * *

Prosim torej za nekoliko minut našega časa, da omenim nekatere dele tega zakona, ki delajo name vtisk, da kršijo konstitucijo Zedinjenih Držav, da izpregovorim, do katere meje, če sploh, je podobno zakonodajstvo potrebno, in da omenim, v čem bo vsako tako zakonodajstvo prej škodovalo namenu, kateremu hoče služiti, kakor da bi ga pospeševalo.

Ves ta zakon od začetka do konca, zlasti pa odreke 2, 3, 5 in 9 prepreda neustavno načelo, ki krši delitev državnih in zveznih oblasti. Med najelementarnejša načela spada to, da nima zvezna vlada policijske moči. Moč ima, da vodi poštni urad. Moč ima, da urejuje meddržavno trgovino. Toda kar razumemo kot policijsko moč, moč, da se ureja ali štiti privatna oseba ali privatna lastnina, je izključno pridržano državam. Izven okvira nacionalne vlade je vsako zakonodajstvo za zaščito kosa privatne lastnine zoper akcijo privatne osebe, ali za zaščito privatne osebe zoper akcijo privatne osebe. Kar pravim, se ne tiče zaščite federalnega uradnika ali zvezne lastnine zoper kršitev. Toda kolikor se nanaša na zaščito privatnih oseb ali privatne lastnine ali državne lastnine, krši to zakonodajstvo policijsko moč držav in je zaradi tega neustavna.

* * *

S stališča tega načela se zdi povsem jasno, da ima zvezna vlada edino pravico, kar se tiče zaščite privatne ali državne lastnine, tedaj, če doseže vstaja tako razsežnost, da ji državne avtoritete niso kos. Te tedaj lahko apelirajo na vlado Zedinjenih Držav, da pošlje čete. Zedinjene Države nimajo niti pravice poslati vojaštva na lastno pest, če gre le za privatne osebe, za privatno lastnino, za državne osebe ali za državno lastnino. To mora zahtevati državni governer ali državna legislatura.

Kongresnik Rodenberg: Prav značilna izjema je bila v času chicaskih uporov, ko je poslal prezident Cleveland vojaštvo za zaščito pošte.

M. Bettman: Zedinjene Države lahko ščitijo meddržavno trgovino.

Rodenberg: Storil je to kljub protestu governerja.

Bettman: Da, to je bilo In Re Debs. V tem slučaju je bilo izrečeno, da spada lastnina, glede katere je prizadeta meddržavna trgovina, pod jurisdikcijo zvezne vlade.

Rodenberg: Zdi se mi, d se je predsednik Cleveland postavil na stališče, da je šlo za oviranje pošte.

Bettman: Da, prav to bi veljalo za pošto. Toda brez daljnega razvijanja so vsi ukrepi, kolikor se tičejo privatnih oseb ali privatne lastnine ali državne lastnine izven pravomoči zvezne vlade.

Eden bistvenih znakov naše vladne oblike je izražena z izrazom, da imamo vlado zakonov, ne pa vlade oseb. To pomeni, da je zakon izdan in izražen s tako določnostjo, da ni prostora za svojevoljno nagnenje ali za predsodke sodišča, sodnika ali porote.

Človek je kriv ali pa ni kriv, ker je zločin z natančnostjo opisan. Če je kakšen prestopok v zakonu označen s tako nedoločenimi besedami kakor "sugerirano", na primer v odseku 4, ali z besedami "skuša zdražiti" v 5. odseku, je to kršitev temeljnega pojma kriminalne justice, zakaj beseda "sugerirati" omogoča vsakemu sodniku in tožitelju prosto igro njegovih predsodkov. Ta ali oni lahko misli, da je vsako ostro kritiziranje katerega koli odstavka konstitucije sugeriranje nasilstva. Način izražanja, ki ne kaznuje tega, kar je kdo resnično storil, ampak tendenco tega, kar bi bil mogel reči ali kar bi bil mogel pisati, je to, kar je bilo v starem angleškem zakonu o "seditious libel" in kar so zavrgele države, ko je bil sprejet prvi dodatek k ustavi: "Kongres ne sme sprejeti nobenega zakona, ki bi omejeval svobodo govora ali tiska." Države so deloma rebelirale prav proti tej vrsti zakonodajstva.

Zgodovina svobode govora se pričenja z rojstvom sistema licenziranja na Angleškem. Ko so tiskovine in časopisi začeli izhajati, si je kralj lastil pravico zabraniti vse brez njegove licence, in ta sistem je postal nesreča angleške zgodovine. Leta 1695. je nižja zbornica odklonila obnovitev zakona o licenziranju, in leta 1695, več kot pred dvema stoletjima in približno sto let pred konstitucijo Zedinjenih Držav je obveljalo na Angleškem kot nepreporen zakon, da je vsako predhodno oviranje tiskovin v anglosških deželah nekonstitucionalno. Dovoliti glavnemu poštarju, da določi v naprej, kaj naj izide in ne izide ali se objavlja, dovoliti strah, s čim da hoče ali da noče glavni poštar zadati smrtonosen udarec svobodi inteligence ameriške javnosti, pomeni torej pomakniti kazala na uri v tej deželi za več kot dvesto let nazaj.

Kongresnik Dale: Kako napravite izjemo glede na prepoved nemoralnih snovi? To je prepovedano.

Bettman: Do tega pridem. Varovanje občinstva od nemoralne literature se je pač vedno smatralo za izjemo od pravila. Toda vrhovno sodišče Zedinjenih Držav, vztrajajoče na pravici izključitve nemoralne literature od pošte, je izreklo, da ne pomeni to vladne kontrole morale, ampak da more vlada to storiti kot vodja poštne uprave, ki lahko določa, kaj hoče prevažati in česa noče. Toda če bi vlada skušala določati, kaj se sme prevažati z drugimi sredstvi, bi bilo to absolutno nekonstitucionalno. Načelo v tej stvari je, da imajo gotovo pravico izreči, kaj hočejo in česa nočejo vršiti v poštni službi, toda če bi skušali posegati v druga sredstva razpečavanja, bi bila to neustavna kombinacija. Vzemite odseke 6, 7 in 8 tega zakona skupaj, pa absolutno kršijo to konstitucionalno načelo, ker ne prepovedujejo le rabe pošte, ampak tudi drugih transportnih sredstev. Jasni jezik slučaja ex parte Jackson, 96 U. S. 727 bi napravil odseke 6 in 7 ali 6 in 8 absolutno nekonstitucionalne, ker ovirajo publikacije v naprej.

Po mojem mnenju je danes prevažanje pošte vladni monopol, in to je tako navadno in potrebno sredstvo transportacije tiskovin, da se stara doktrina, da so Zedinjene Države poštar in da morejo kot poštar določati, kaj hočejo transportirati in česa nočejo, ne

bi smela smatrati za veljavno; učinek odklonitve poštnega prevažanja je enak učinku zatiranja v modernih razmerah, v katerih je pošta postala tako ogromen faktor. In zatiranje v naprej krši minimum definicije svobode besede, določene v Angliji pred več kakorvesto leti. Mislim torej, da krši odsek 6 že sam, prav ta odsek, naše demokratične tradicije, ker daje enemu človeku moč, da določa povsem avtikratično, kaj naj mi vsi čitamo in vidimo in slišimo in mislimo.

Odseki 9, 10 in 11 obsegajo nekaj, kar nas popolnoma in absolutno loči od naših tradicionalnih demokratičnih doktrin. Eden temeljnih pojmov našega prava, anglosaškega prava, je ta, da je krivda osebnostna, ne pa vsled združenja. V tem se razlikuje to pravo na primer od pruskega. Prusija je pod Bismarckom uvedla protisocialistični zakon zoper procvetajočo socialno demokratično stranko v Nemčiji, in po teh antisocialističnih zakonih so ljudje postali krivci zaradi članstva v socialističnih organizacijah. Ideja, da ni krivda osebna, ampak da lahko izvira iz samega združenja, je absolutno odporna vsaki ameriški tradiciji in vsakemu pojmu kriminalne justicie. To idejo ilustrira na kontinentu najbolje obstojen takozvanih političnih kaznjencev, ljudi, kaznovanih zaradi njihovega mišljenja, ne pa zaradi kaznivih dejanj. Ustanovitelji naše konstitucije so bili tako skrbni glede na to, da ne pride pojm političnih kaznjencev, ljudi, zasledovanih zaradi njihovega prepričanja, v našo konstitucijo, da so poleg odstavka o svobodi govora in tiska v prvih desetih dodatkih ustanovili še dodatek o izdajstvu, ki zahteva očitno dejanje in najmanj dve priči, da se more označiti krivda izdajstva. In sodišče Zedinjenih držav je tekom vojne smatralo, da sama propaganda, časniška propaganda, ki ne skuša dajati sovražniku informacij, ni očitno dejanje v smislu ustavnega odstavka o izdajstvu. Če bi torej hoteli uvrstiti odseke, ki sem jih omenil, v ameriški zakonik, odseke 9, 10 in 11, bi s tem uvrstili prusko institucijo v naš zakonik, s čimer bi se silno ločili od vseh anglosaških in ameriških tradicij.

(Konec prihodnjič.)

Preden je bila vpeljana splošna prohibicija, je senator Gore na neki konvenciji pripovedoval sledečo anekdoto:

Nekdo je prišel iz Chicage obiskat svojega prijatelja polkovnika v Texas, pa ni mogel vse noč zatisniti očesa, ker so ga pikali komarji. Zjutraj je vprašal črnega slugo: "Kako pa more vendar polkovnik spati tukaj?"

"O, izvrstno," je odgovoril črpec; "zvečer, kadar gre polkovnik spat, je tako pijan, da nič ne čuti, zjutraj, kadar se zbudi, so se ga pa že komarji tako nasrkali, da se ne morejo niti ganiti . . ."

Žena možu pri kosilu: Danes imaš pa res pravo žegnansko juho — kakor olje.

Sinček: Res je, ata. Mami se je prevrnila lampica pred Ježuškovo podobo v loncu.

IRA W. BIRD:

Delo Benjamina Franklina za svobodo.

Benjamin Franklin, ena izmed prvih osebnosti v ameriški revoluciji, največji ameriški diplomat in najokretnejši znanstvenik svojega časa, je bil rojen 17. decembra 1706 v Bostonu, država Massachusetts, v Mlečni ulici, v hiši proti stari južni cerkvi.

Franklin se je sam vedno imenoval tiskarja, toda bil je genij in po poznavanju vede je bil najznamenitejši mož v zadnji četrtini 18. stoletja. Noben drug človek ni storil toliko za uspeh ameriške revolucije, ki je ustvarila Zedinjene Države ameriške.

Začetkom leta 1764 je lord Grenville naznanil svoj načrt, da prisili ameriške kolonije plačati del dolga, ki je nastal vsled vojne s Francijo; Franklin je bil tedaj med voditelji opozicije proti vpeljavi "kolkovnega zakona", ki je zahteval da morajo biti v ameriških kolonijah vsi spisi in vse listie uradnega značaja kolkovano. Ta zakon je bil neposredni povod revolucije.

Leta 1773, ko se je boj proti kolkovnemu zakonu že poostril, je izšel v Filadelfiji, v listu "Public Advertiser" eden Franklinovih dovtipov; bila je "Naredba pruskega kralja", po kateri je bil otok Britanija pruska kolonija, ker so ga bili naselili Angli in Sasi, ker ga je Prusija protežirala protiv Franciji v tedaj prav končani vojni, in ker ni bil nikdar popolnoma osvobojen od pruske nadvlade; na podlgi tega da nalaga Prusija Veliki Britaniji gotove dače, katerim se mora ta podvreči . . . Ti davki so se popolnoma vjemali s tistimi, ki jih je Velika Britanija nalagala ameriškim kolonijam.

Franklin je zastopal najvažnejše kolonije pri pogajanju z voditelji angleške vlade v Londonu ves čas, kar je trajal spor zaradi kolkovnega davka, do 21. marca 1775. Ko je dobil zagotovilo, da ga ne bo več treba tam, se je vrnil proti Filadelfiji. Ko se je ladja bližala ameriškemu obrežju, je izvedel o bojih pri Lexingtonu in Concordu. Do tedaj znan kot navdušen zagovornik miru, je postal goreč pristaš vojne. Njegovo stališče glede na vojno se izraža v pozdravu, ki ga je poslal Angležem po končani vojni s Francijo. Tam pravi:

"Najsrčneje se veselim z vami ob povratku miru. Upam, da bo trajen in da bo naposled ljudstvo, ki se imenuje razumna bitja, imelo dovolj razuma, da bi izravnavalo svoje spore brez rezanja vratov, kajti po mojem mnenju ni bilo nikdar dobre vojne in nikdar slebega miru.

"Kako velik prispevek za ugodnost in za zboljšanje življenja bi človeštvo lahko dobilo, če bi se denar, ki ga požro vojne, porabil za koristna dela! Kako bi se lahko razširilo poljedel-

stvo vse do gorskih vrhuncev; koliko rek bi lahko postalo plovnih in koliko bi se jih lahko spojilo s prekopi; koliko mostov, vodovodov, novih cest in drugih javnih del bi lahko napravilo pravi raj iz Anglije! Ne doseže se pa s trošenjem tistih milijonov, ki so bili v zadnji vojni zapravljani za napravljanje škode, za ustvarjanje bede tisočerih rodbin, za uničevanje življenja nešteti delovnih ljudi, ki bi se lahko porabili za koristno delo."

Dne 6. maja 1775, dan po svojem prihodu v Filadelfijo, je bil Franklin izvoljen za delegata v Kontinentalni kongres v Filadelfiji, v pennsilvansko zbornico. Opravljal je službo v desetih kongresnih odsekih; po ustanovitvi kontinentalnega poštnega sistema je postal glavni poštar in je imel ta urad eno leto. Leta 1776 je bil izvoljen za člana petčlanskega odbora za izdelanje "Izjave neodvisnosti". Izdelanja načrta se je udeležil le toliko, da je predlagal izpremembo oziroma dodatek nekaterih besed Thomasa Jeffersona.

Franklin je odšel v Francijo kot komisar, da ji ponudi pomoč v njenem boju za svobodo, leta 1776. V času, ko je prišel v Pariz, je bil Franklin že najbolj znani mož civiliziranega sveta, in tekom njegovega bivanja v Franciji se je njegova slava še množila. Dne 6. februarja je bila v Parizu podpisana aliančna pogodba in pogodba prijateljstva in trgovine med Francijo in Zedinjeni Državami; za Ameriko jo je podpisal Franklin z drugimi komisarji.

Leta 1781 je bil Franklin izvoljen v komisijo, kateri je bila naloga skleniti mir z Anglijo; v komisiji so bil še John Adams, John Jay, Thomas Jefferson in Henry Laurence. Predhodna pogodba je bila podpisana dne 30. novembra 1782, definitivna pogodba pa dne 3. oktobra 1783.

Franklin je večkrat prosil kongres, da naj ga odpokliče, toda na njegove dopise ni bilo odgovora, njegovi apeli pa so bili odklonjeni. Še le dne 7. marca 1785 je kongres sklenil, da mu dovoli povratek v Ameriko. Thomas Jefferson, ki je bil leto dni z njim, je bil določen za njegovega naslednika. Slavni poslanik republike se je vrnil v Filadelfijo dne 13. oktobra in se je izkrcal v istem pristanu, kjer je bil nekdanj izstopil kot ubog tiskar, išoč dela.

Meseca maja 1787 je bil Franklin izvoljen na konvencijo, ki je razpravljala o zvezni konstituciji. Vsi delegati so bili za to, da predseduje Franklin konvenciji, če ne pride Washington. Franklin se je na konvenciji postavil proti pretesni centralizaciji vlade. Po kočanem delu konvencije je porabil svoj vpliv za sprejetje konstitucije.

Kot predsednik pennsilvanske družbe za odpravo suženjstva je Franklin leta 1790 podpisal peticijo na kongres za takojšnjo odstranitev

sužnosti. Njegov boj z lastniki sužnjev in njih pristaši je bil zadnje Franklinovo javno delo. De 17. aprila 1790 je umrl v svoji hiši v Filadelfiji.

"Benjamin Franklin, tiskar," je bila njegova najljubša označba. Bil je eden najhitrejših, najbolj preciznih in najbolj umetiških delavcev one dobe. Ustanovil je nekoliko časopisov. Njegov "Poor Richard's Almanac" je bil najbolj razširjen izmed vseh podobnih izdaj v kolonijah. Franklin je bil učenjak in iznajditelj, toda njegove javne dolžnosti so ga ovirale pri izpolnitvi.

Vse svoje življenje je ostal Franklin, dasi so ga čislali evropski vladarji in znanstvene družbe, skromen v svoji obleki in v svojih šegah, kakor takrat, ko je bil še potujoč tiskar. Zaradi njegove obnošene obleke so aristokrati v kolonijah često skušali omalovažiti njegovo delo v Parizu. Toda ljudstvo je takrat, kakor tudi danes cenilo največjega ameriškega diplomata zaradi njegovih neprecenljivih zaslug v ameriški revoluciji.

Program ameriške socialistične stranke.

(Konec.)

1. Da se obdavčijo vsi čezmerni dohodki s 100%. Nikomur naj ne bo dovoljeno, da si nagrabi profit iz te vojne, medtem ko so morali drugi doprinašati nepopisne žrtve.
2. Da se določi progresivni dohodninski davek, ki naj ima namen odpraviti vse dohodke, ki presega potrebe udobnega in varnega življenja.
3. Da se določi progresivni davek na dedščine, do 100% pri velikih posestvih.
4. Davke na nezaslužene profite v zemljiščih. Vso zemljo, ki ni v rabi, je obdavčiti na podlagi rentne vrednosti.
5. Bolj zadostno obdavčenje korporacij.

7. Kredit.

Zadnja leta smo videli ustvarjanje velikanskih finančnih imperij, dominiranih po peščici finančnih gospodarjev. Ta kontrola je vodila do ustvarjanja velikanskih bogastev, ki so bila dosežena brez dela do izvajanja in izpodkopavanja velikih kupčij, do ravnanja narodne politike za koristi male peščice.

Zedinjene države postajajo nagloma največja investirajoča država na svetu. Če bodo imeli privatni interesi še nadalje kontrolo nad narodnim kreditom, bo smer gospodarstvenega imperializma, ki je prišel na površje po vojni, neizogibna.

Če naj se ta nevarna politika odvrne, in javnost reši bremena, ki znaša na milijarde dolarjev, iztiskanih od privatnih bankirjev, mora vlada popolnoma in demokratično kontrolirati svoje banke in kreditni sistem.

V smeri take kontrole zahteva socialistična stranka:

1. Da se vse banke, ki so potrebne za obrat podjetja in industrije, podružabijo in spoje v enoten javen bančni sistem.

2. Kakor dobi vlada kontrolo nad posestvom industrije, naj zamenja kovani denar in sedanje bankovce s proporcionalno pomnoženim številom not, ki se zamenjajo za storjeno delo in blago, ki ga preskrbi vlada in se na ta način odpravi potreba za vzdrževanje zlate rezerve, izvzemši za mednarodno trgovino.

8. Poljedelstvo.

Izkoriščani po elementih, ki kontrolirajo železnice, žitnice, sirarne, klavnice, hladilnice, banke, poljedelske stroje kakor tudi pa drugih lastnikih zemlje, kapitala in življenskih potrebščin, so bili mnogi farmarji potisnjeni v stanje siromaštva.

Njih končni interesi in interesi splošne družbe so lahko v občinstvu ali prostovoljni kooperaciji farm, opremljenih z najboljšimi stroji in pomočjo znanstvenih strokovnjakov, farmarji pa, ki žele obratovati zasebno, imajo lahko izbero. Toda delavei na farmah imajo biti takoj osvobojeni izpod pritiska tistih veleposesti, ki določajo cene.

Za odpomoč v tej meri, odredjuje socialistična stranka in se zavezuje izvesti sledeče:

1. Kolektivno lastništvo žitnih shramb, poslopij za shrambo, poljskih strojev in orodja, mlinov, klavnice, staj, sirarn in tovarn za izdelovanje poljskih strojev in orodja.

2. Javno zavarovanje proti boleznim živine, proti poškodbi rastlin in ujmom, proti gosenicam in drugim zeliščem škodljivim mrčesom.

3. Najemnina poljskih strojev potom javnih zavodov po izvirnih cenah.

4. Priporočanje kooperativnih društev za poljedelske namene.

5. Davke za vrednost zemlje, ki je namenjena za špekulacije in izkoriščanje; oprostitev zemljiškega izboljšavanja od davkov.

6. Narodna, državna ali lokalna vlada naj pridržijo vso zemljo, ki jo imajo sedaj v posesti, in pridobiva še druga zemljišča potom reklamacij, nakupa, obdačenja ali drugače. Taka zemlja se ima organizirati, kakor hitro je izvedljivo, za socialno obdelavane farme.

7. Podkrepitev unij poljedelskih delavcev.

8. Razširjenje delavskih zakonov na poljedelstvo in zagotovljenje takih izplačil za farmerske delavce, da jim bo mogoče dostojno živeti, kakor zahteva zdravje in se spodobi za vsakega državljana.

9. Opozarjamo tudi na dejstvo, da bo odstranitev najemnega farmerstva in razvoj podružabljenega in tako obratovanega poljedelstva, izvirajočega iz omenjenih ukrepov, odprlo nove prilike za farmerske delavce ter jih osvobodilo odvisnosti od privatnih delodajalcev.

9. Ohranitev naravnih bogastev.

Stalno rastoča koncentracija naravnih bogastev v privatnih rokah je vodilo do nepopisnega izkoriščanja in do nečuvane potrate naravnih sirovin. Če

naj se industrijalna demokracija zasigura, in če naj se gmotna dedščina Zedinjenih držav odnosno Amerike vporabi v interesu vsega ljudstva, morajo biti vsa prirodna bogastva — všteti premogokope, kamnolome, oljne vrelce in gozdove ter vodne sile — podružabljena in obratovana potom družbe. Kot takojšnji korak v dosego tega cilja zagovarja socialistična stranka.

1. Da pridržijo zvezna vlada vsa preostala javna zemljišča in vso oblast nad vodnimi silami.

2. Da vlada razvije primeren sistem za regulacijo narodnih rek in nabiranje voda, ki naraščajo v času poplav, za namakanje in proizvajanje električnega toka in plovbe.

3. Da dobavi in ohrani vlada vse hribe in druga zemljišča, ki so potrebna za rezerviranje in upravljanje takih zemljišč, na katerih so gozdovi, po načelu, da se zasigura nepretrgana dobava lesa.

4. Da upravlja vlada rudarstvo in prodaja mineralije in premog iz vseh javnih virov po izvirni ceni.

5. Obsežen sistem reklamacij puste in nerodovitne zemlje.

10. Delavska postavodaja.

Prepričani smo, da ni mogoče ne duševnemu ne ročnemu producentu v boju za življenje doseči enake prilike za ta boj tako dolgo, dokler ne kontrolirata temeljitih industrij dežele demokratično. Toda kot sredstva za ojačanja v boju za to kontrolo zagovarjamo:

1. Ponovno sprejetje zakonov, ki prepovedujejo otroško delo.

2. Postavodajo, ki zasigura absolutno svobodo delu, da se organizira, da more štrajkati, stražiti in bojkotirati.

3. Posebno postavodajo za žene, da dobe enako plačo za enaka dela, omejitev delovnih ur in pravilno varstvo za zdravje in varnost.

4. Da se zasigura vsakemu delavcu odmor in sicer ne manje kot poldrug dan na teden.

5. Vzakonitev minimalne plače za moška in ženska dela.

6. Postave za družabno zavarovanje proti boleznim, poškodbam, starosti in nezapolenosti

7. Postave za boljši sistem nadzovanja delavnic, tovarn in rovov.

11. Ječe.

Naš kazenski sistem, zasnovan v barbarizmu in ohranjen z neobčutno indiferentnostjo tistih, ki ustvarjajo in izvajajo zakone, je sramoten ostanek fevdalnega nazora o življenju. Z zelo malimi izjemami so naše ječe, kakor so bile vedno, mesto za pokvarjenje in viri moralne in telesne propalosti.

Zahtevamo, da se ta sistem nadomesti s sistemom humanitarnosti in inteligence.

V ta namen se zavezuje, da bomo po svojih najboljših močeh poskušali doseči potom zvezne in državne akcije sledeče:

1. Da nadomestimo za kazni take metode zdravljenja, ki bodo v najkrajšem času izpremenile zločince v koristne člane človeške družbe.

2. Raztegnitev uredbe suspendiranja obsodb in preizkušenj, da se koristi tega sistema poslužijo revni in tisti, ki so brez prijateljev tako, kakor tisti, ki imajo družaben ali političen vpliv.

3. Ustanova nedoločene sodbe za one, ki bi bili poslani v kazenske, korekcijske ali reformne zavode, za dostne določbe za paroliranje in nadaljno skrb za take osebe.

4. Odprava smrtne kazni.

5. Odprava sedanjega sistema barbaričnih ječ in discipline in nadomestitev s sistemom, ki družijo človečnost, čast in oblast nad seboj in bolj naglašajo produktivno industrijo, omiko in strokovno izobrazbo.

6. Takojšna in popolna odprava kontraktnega sistema dela, ki ga opravljajo jetniki.

Zaključek.

Pri predlaganju gornjega programa želi socialistična stranka opozoriti ljudstvo na dejstvo, da se nanaša ta program na danšnji sistem, ki umira. Program socialistične stranke je prirejen, da pomaga odpraviti bankrotni kapitalistični sistem in ne kot njegova končna nadomestitev. Od imperializma, trgovine in spekulativne konkurence, reakcionarne diplomacije, intrig proti zaostalim deželam in narodom, militarizma in izkoriščanja, ni pričakovati varnosti brez popolne preuredbe človeške družbe. Vsak program, ki pusti industrijo, finance, transportacijo in naravna bogastva v rokah privatnih izdoriščevalcev, mora voditi le do nove svetovne tragedije. Glavni namen boja ljudskih množic je pridobitev kontrole nad temi nemeljimi institucijami, to zahteva ljudsko izobrazbo, primerno potrebam take kontrole.

Za to izobraževalno delo vabimo na sodelovanje vse, ki spoznavajo priliko za obnovo sveta na podlagi enakosti, demokracije in bratstva vseh.

Britska Labour Party in Internacionala.

V teh naglo se menjajočih razmerah, s katerimi ima računati svetovni proletarijat v svoji orientaciji za bodoče delo, je zanimivo poznati stališče, ki ga zavzema napram drugi Internacionali silna britska Labour party. Labour party v Angliji je konfederacija, ki obsega člane trade unij, Independent Labour party, britsko socialistično stranko in število drugih manjših socialističnih frakcij.

Britska socialnodemokratična stranka je izstopila iz druge Internacionalne in se je priključila moskovski Internacionali, kakor je bilo že poročano svoječasno v "Proletarcu". Neodvisna ali Independent Labour party, spojena s splošno Labour party, deluje z neodvisnimi socialisti v Nemčiji, Švici, s španskimi socialisti ter združenimi socialisti Francije z namenom, da polože temeljni kamen novi mednarodni socialistični organizaciji in poiščejo stike za združenje z moskovsko Internacionalo, medtem ko S. P. frakcija, takozvani "social patriotje" (Hynd-

manova frakcija) ni pri volji zapustiti druge Internacionalne. Vkljub temu so vsi edini v enem: da je politično delo proletarijata potrebno.

Pismo sodruka Arthur Hendersona sodrugu Huysmansu, tajniku druge Internacionalne, ki sledi, je v teh časih zanimivo. Pismo se glasi:

London, 17. marca 1920.

Dragi moj Huysmans:

Prav žal mi je, da nisem še toliko okreval od moje bolezni, da bi se mogel brez rizika napotiti v Amsterdam. Moje obžalovanje, ker se nisem mogel udeležiti seje izvrševalnega odbora Internacionalne, je tem večje, ker so na dnevnem redu vprašanja, ki bi se imela reševati glede na bodočo Internacionalo.

Naloga rekonstrukcije delavske Internacionalne je bila poverjena v Bernu permanentni komisiji, katere veljavnost so sprejele vse zastopane stranke z odobravanjem. Komisija je pričela svoje delo z eno samo željo, da služi interesom mednarodnega delavskega gibanja in se je posvetila svojemu delu z vso lojalnostjo. Načelo, na podlagi katerega smo pričeli, je bilo, da mora biti nova delavska socialistična Internacionala sad splošnega kongresa, od katerega naj bi ne bila izključena nobena delavska socialistična ali združna organizacija — izvzemši, če se hočejo izključiti iz nje organizacije same.

Toda prizadevanje permanentne komisije so močno ovirale razne sekcije organiziranega gibanja v raznih deželah, ki izražajo sicer enake cilje, a na podlagi popolnoma nasprotnih načel. Novi centri organizacij, ki so se formulirali vzlic temu, da je bil mandat podeljen komisiji, ne utemeljujejo svojih prizadevanj na načelu temeljne solidarnosti delavskega razreda, ampak na enakosti mišljenja in nazorov o akciji, o katerih mislijo, da obstajajo med sodelujočimi skupinami. To je prej načelo izločevanja, kakor pa pojmovanja. To predpostavlja nasprotje glede na doktrino in taktiko, povdarja in oglašuje te razlike, in izvaja separatizem v taki meri, da se sklicujejo konference, od katerih so deli delavskega gibanja v raznih deželah namenoma izključujejo.

Če bi se ta načela izvajala do logičnega zaključka, bi bilo lahko toliko delavskih Internacional, kolikor je posameznih in mnogovrstnih tendenc in nasprotujočih si stališč v vsakem gibanju raznih dežela. Če naj bodo pogoji za mednarodno rekonstrukcijo popolna identičnost in akcija vseh strank, kakršnekoli so že njih narodne tradicije in gospodarski ter politični značaj institucij, tedaj ne bo dovolj le druga, tretja, četrta ali celo peta Internacionala.

Tak zaključek bi vodil do popolne negacije ideje mednarodnega združenja. Ustvarjanje enotne Internacionalne bi demonstriralo svetu eksistenco volje enotnega delavskega razreda, ki edina more, v skladu z največjo možno svobodo z ozirom na metode, zasigurati eventualni triumf za našo stvar; toda ustanovitev mnogih Internacional bi napravila iz delavskega gibanja predmet zasmehovanja in ga obsodila na večno jalovost.

Britska Labour party je še vedno pripravljena sodelovati z delavskimi in socialističnimi strankami drugih dežela za obnovo Internacionalne na podlagi

svobode v taktiki, medsebojne tolerance in svobode mišljenja. Naše mnenje je, da bi nam izmenjava izkušenj in znanja, premišljene akcije v zadevah, ki se tičejo skupnosti, in večkratne na ta način omogočene konference o vprašanih, ki se tičejo mednarodnega proletarijata, kakor tudi inspiracija, ki bi jo gibanje v vsaki deželi dobivalo iz uspehov drugih, pomagala pri težki nalogi, da se zagotovi ročnim ali duševnim producentom polno vrednost njih dela in čim pravičnejšo distribucijo družabnega bogastva na podlagi splošnega lastništva produktivnih sredstev, kakor tudi najboljšega sistema, ki je pod ljudsko upravo in kontrolo industrije mogoč.

Britska Labour party nikakor ne veruje v diktaturo kot načelo akcije, niti ne želi, da se vpiše v naš bédednjak kot sinonim za demokracijo. S tega vidika ne želimo kompromisa z zagovorniki teh doktrin in se ne maramo posluževati njihovega jezika o Sovjetih, revoluciji ali diktaturi, kar mora imeti z ozirom na razmere v raznih deželah različen pomen. Toda pri tem ne pozabimo, da smo obvezani razpravljati o političnem sistemu socializma in o problemih, ki jih nalaga socializacija, na splošnem kongresu, organiziranem na najboljši in razumljivi in možni podlagi; nikakor ne predpostavljamo, da bi katerakoli frakcija ali stranka presojala taka vprašanja samostalno do kake meje, da bi skušala reorganizirati Internacionalno na podlagi svojih lastnih nazorov o politični metodi.

Tudi če bi bila britska Labour party povabljena na sodelovanje na konferenci, ki bi bila prepojena z duhom izključevanja in netolerance, bi se ne mogla odzvati. Ne moremo namreč priznati, da ima katera koli struja o Internacionali pravico diktirati pogoje za članstvo, niti ne moremo priznati kakšni skupini ali zastopajočemu vodstvu katerekoli stranke pravico izključevanja, preden določi splošen kongres sam pogoje in obveznosti članov v Internacionali. V Ženevi je bila dana vsem strankam, ki so želele podati proti drugim obtožbe, prilika, da to store, toda da bi bil kdo obsojen brez zaslišbe, odklanjamo.

Zadnji dogodki kažejo, da se okorišča evropska reakcija vsled nesložnosti delavskega gibanja. Izdaten odpor proti kontrarevolucionarnemu gibanju, ki vzdiguje vsepovsod svojo glavo proti mnogovrstnim delavskim strujam v vseh deželah, je mogoč le tedaj, če je delavski radred združen in organiziran za skupno akcijo.

Sedanje stanje sili človeka, da se vpraša, če je Internacionala v resnici simbol ideala družjenja delavskega razreda, strnjenih skupin vseh narodnostnih gibanj, ali je le središče, odkoder izhajajo poizkusi, da se uniči solidarnost narodnostnih gibanj, da se hujskajo ene skupine proti drugim, in eni voditelji proti drugim. Če naj to mišljenje, sad intolerance in nepoznavanja sil v drugih narodnostnih gibanjih, odloča o značaju Internacionale, tedaj bo morala več kot ena nacionalna stranka uvaževati, če naj se ne loči od tega, kar je vir slabosti, ne pa vir moči.

Nobena stranka ne bi tega bolj obžalovala kakor britska Labour party, ki je iz lojalnosti do svojih obveznosti, sprejetih z drugimi strankami v Bernu,

Amsterdamu in Luzernu, pripravljena na vsako delo, da se obnovi Internacionalna organizacija delavstva na trajni podlagi v novem duhu, ki se je porodil v agoniji vojne.

Bratsko vaš

Arthur Henderson.

Tudi cerkve se polagoma modernizirajo, kakor kaže na primer konferenca newyorških metodistov, ki je bila pred kratkim v Kingstonu, N. Y. Tam so sprejeli resolucijo, s katero naj se izpremeni cerkvena disciplina in v ta namen črta prepoved igranja kart, plesa in gledališča. Eden bolj staromodnih duhovnikov je vzkliknil! "e bi jaz bil hudič, bi se sam potrepal po rami od veselja nad to akcijo konference." Njegovi pomisleki niso obveljali pri večini in resolucija je bila sprejeta. Kaj pravi hudič na to, ne vemo, ker nimamo tako intimnih stikov z njim; vemo pa, da se bodo cerkve, ne le metodistovska, ampak tudi druge, še bolj modernizirale, kajti kar se ne zna prilagoditi razmeram, mora poginiti, česar pa cerkve nikakor ne žele. Sicer ni to prva in tudi ne največja koncesija, ki jo je kakšna cerkev naredila duhu časa; odnehanje, opuščanje načel, izpreminjanje naukov jim je šlo vedno lahko izpod rok. Kaj ne priznavajo danes skoraj vse cerkve, da se suče zemlja okrog solnca, četudi se to nikakor ne vjema z idejami svetega pisma in se je Galilej moral zagovarjati zaradi svoje pregrešne trditve! Krščanske cerkve niso bile vedno na strani kapitalizma; dokler je bil svet fevdalen, je bilo bolje na strani fevdalne gospode, in božji namestniki so to prav dobro razumeli in se po tem ravnali. Nekdaj je krščanstvo učilo komunizem in je bilo puntarsko; toda kakor se je izpreminjal čas, tako so se izpreminjale tudi šege krščanstva. In izpreminjale se bodo tudi nadalje, le da odlašajo cerkve z izpremembami do zadnjega trenutka . . . To je vse povsem naravno. Toda kako morejo vpričo teh očitnih dejstev blagoslovljeni gospodje trditi, da so sprejeli svoje nauke naravnost od Boga, da so večni in da je cerkev nezmotljiva? To je vprašanje, o katerem razmišlja vsak dan več ljudi, in zaključki do katerih morajo prihajati, so jasni.

Kadar govori socialist o odstranitvi starega reda, je takoj vse filistejstvo po konci, kakor da ne more temu redu slediti nič drugega, kakor absoluten nered. Če bi malo bolje poznali prirodne znanosti, bi razumeli, da ni nereda nikjer in da je sploh nemogoč; če pa bi bolje poznali zgodovino, bi vedeli, da se je vedno od časa do časa moral umakniti en red, da je mogel priti drug, in da je navadno novi red bil višji od starega. Socializem hoče odstraniti sedanji red, ne da dobi anarhija prostora, ampak da bo mogoč drug, boljši in višji red.

Župan mesta West Paterson, N. J., je v nekem govoru pred kratkim omenil, da je, kolikor je njemu znano, West Paterson edino mesto v deželi, ki nima nobene cerkve in nobene ječe . . . Ali je med cerkvami in ječami morda res kakšna zveza?

ETBIN KRISTAN:

ANTON GRABIČ.

(Nadaljevanje.)

4.

Pisana je bila družba, s katero se je Grabič vozil v Hattonville. Vsa vožnja se mu je zdela skrajno fantastična; sanje so včasih bolj jasne od tega, kar se je godilo z njim.

V New Yorku so ga bili z večjim tropom pripeljali na postajo — imena ji neve, in če bi ga takoj odpeljali nazaj v mesto, je prepričan, da je ne bi našel do konca dni — in trebušast mož, ki je nastopal nekako poveljniško, ga je z ostalimi spravil na voz, ves poln samih tovarišev. Grabiču ni bilo prijetno to ime; bila je njegova družba, toda v srcu je čutil odpor in nekaj mu je šepetalo, da niso ti neznanj ljudje, s katerimi se je sešel prvič v življenju, nič prida. Sedeč v kotu, je površno opazoval sosede, a nehoté so njegovi pogledi kmalu postali kritični. Noben obraz mu ni bil všeč, ta kretnja mu je bila smešna, ona zoperna, po načinu govorjenja je obsodil prvega, da je duševna reva, drugega, da je predrzen, tretjega je imenoval domišljavega, četrtega pa bahača.

Kolesa so ropotala, enakomerno ponavljajoča vsiljivo dolgočasno melogijo in nenadoma je Grabič razbral besede: Kaj pa ti? Kaj pa ti? ...

Sunkoma se je obrnil k oknu. Nič zanimivega ni bilo videti zunaj, ali trma je odvrčala njegove poglede od ljudi. Jezno je ponovil vprašanje: Kaj pa jaz? ... V mislih je zamahnil in si tiho, kljubovaje odgovoril: Vendar sem drugačen!

Hitreje je dirjal vlak in ropot koles se je izpremenil: Kakšen pa? Kakšen pa? Kakšen pa? ...

Grabič je bil nemiren. Železniški šum, pušta okolica, družba, vse ga je dražilo. Ali je bilo pametno, da se je dal tako meni nič tebi nič najeti in da ga sedaj ženejo kdove kam in kdove po kaj? Prišel je v Ameriko iskat sreče; in komaj je stopil na suho, pa je že jetnik. Dežela svobode je to, tako so vedno govorili, on pa čuti to kakor bridko ironijo. Res je, da ga ni n'hče silil na njegovo sedanjo pot. Lahko bi se bil nasmejati možu v posredovalnici in mu zbrusil kaj krepkega. Zakaj pa je vendar kimal, prav kakor je kimal, in zakaj se mu zdi, da ni mogel ravnati drugače? Sedaj mu prihaja v glavo ti-soč misli, ki bi jih bil potreboval takrat. Delo je sprejel, o katerem nima toliko pojma, da bi vsaj vedel, s kakšnim orodjem se opravlja. Kakor neroden otrok bo stal med ljudmi, ki se mu bodo morali rogati in ga pehati sem in tja, da bo sam sebi v nadlego. Vsak tepec bi bil moral spoznati, da počenja neumnost, on pa,

smatrajoč se za pametnega človeka, je poslušal deklamacije in se vdajal zvoku besed brez trohice kritičnega razmotrivanja in skočil z obema nogama naravnost v temo, ne vedoč in ne vprašujoč, ali je pred njim hrib, ravan ali brezдно.

Kdo drugi bi postopal tako brez prevdarka? Ali pa ravnaajo tudi drugi ljudje enako nesmotreno, pa si le domišljajo, da uvažujejo in razsojajo, da imajo smotre in namene in da se zavedajo razlogov?

Družba v železniškem vozu je bila glasna. Vsakovrstni glasovi so šumeli Grabiču v ušesih. Razumel ni ničesar, in to ga je delalo še bolj nervoznega. Včasih se mu je zazdelo, da se prepirajo in zmerjajo in enkrat, ko se je ozrl, je zagledal skrčene pesti, kakor da mora vsak hip nastati pretep. Toda nič takega se ni zgodilo; dvoje pesti je zamahnilo, vsaka na drugo stran, dvoje hrbtov se je naslonilo, dvoje prs se je globoko oddahnilo, dvoje glav je močno pokimalo in začul se je naglašen zvok: Ecco la!

Skoraj razočaran se je obrnil v oknu. Nekdo je za njim zagodrnjal: Prokleti Talijani! Nehoté je pogledal, odkod prihaja kletev. In nehoté je vprašal: Zakaj prokleti?

"Baš ko da je cijeli vlak njihov!" je jezno odgovoril brkat mož za njim. A naenkrat se mu je ublažil glas in vprašal je: "Otkuda ste Vi? Zar govorite po naši!"

Grabiču je bilo že žal, da se je oglasil. Na kratko je odgovoril: "Iz New Yorka prihajam, saj lahko uganete."

Tovariš je pokimal.

"Ja govorim slabo angleski," je dejal, "a teško je tako. Kako dolgo čemo se voziti: Je li Vam poznato?"

"Če Vi ne veste, jaz tudi ne vem," je odgovoril Grabič, ne ravno preprijazno, a vendar bolj uljudno kakor prej, ker se mu je vprašanje zdelo skoraj humoristično.

Novi tovariš je bil očitno zgovoren, ali pa mu je prišla prilika za razgovor kakor odrešitev. Nadaljeval je z glasom, iz katerega se je Grabiču zdelo, da odmeva negotovost, stopnjevana skoraj do strahu.

"Koliko su Vama obečali? Vele, da nije težak posao, a ja neznam. U toj zemlji čovjek nikada nezna, što će biti od njega."

"Tega človek sploh nikdar ne ve," je zagodel Grabič. "Ali bo delo lahko ali težko, bomo pa menda kmalu vedeli, kadar pridemo tja. Morda nam pokažejo to štrajkarji."

Grabič se je bil pri teh besedah obrnil in opazil, da ga je Hrvat debelo pogledal. Le oči so izražale veliko presenečenje, beseda je pa zdrsnila z jezika nazaj v grlo.

"Saj pač veste, da je štrajk, kamor nas pe-ljejo? To so Vam morali povedati, saj so meni tudi. Čemu bi pa sicer ponujali take plače?"

Hrvat ni ničesar vedel o štrajku. Nekaj časa je sedel kakor poražen; ko se je njegov odreveneli obraz zganil, se je v njem izražal obup.

Grabič je najprej mislil, da igra komedijo. Kako bi moglo biti, da ne ve o stavki? In kaj mu je to mar? Iskal je dela in zadovoljen naj bo, da ga je dobil. Nekoliko poguma mora človek vedno imeti pri sebi. Brez vsake nevarnosti ni nobena pot in stavkarji nemara tudi ne bodo tako grozni, da bi bilo treba trepetati za življenje.

Hrvat je majal z glavo in ko je naposled izpregovoril, je bilo tako, kakor da govori povsem tuj jezik, bolj nerazumljiv od angleščine. Grabiču je bilo, kakor da posluša pridigarja, razlagajočega tujo, paradokсно vero, v kateri je delavska stavka nekaj svetega, delo v času štrajka pa pravo bogoskrustvo. Čudni tovariš ni znal razložiti svojih misli in povedati, zakaj naj bi bilo tako delo pregrešno, ali njegove besede so bile tako polne vere in religioznega prepričanja, kakor da je mohamedanec razlagal koran. Grabič je poslušal, ali kar je mogel razbrati, se mu je zdelo brez repa in glave.

“Vi niste kapitalist,” je dejal, “jaz pa tudi ne. Če hočeva živeti, morava delati. Po mojem mnenju se to pravi, da se morava prodajati. Človek ne more biti ponosen na to in še nikogar nisem slišal, da bi bil to naravnost priznal. Pa je vendar tako. Po svetu hodimo in vprašujemo, kdo nas hoče kupiti. Ljubše bi nam bilo, da bi sami mogli kupovati druge in se dobro imeti. Le hinavec more reči, da ne bi rad prijetno živel in bil bogat. Jaz nisem svetnik, ampak hinavščine ne maram.”

“Ali kako je radnicima, kad im drugi otimlju hljebac ispred ustiju?” ga je zavrnil Hrvat.

“Jaz nisem ustvaril sveta. Vsak jemlje drugim kruh izpred ust, in kdor si ga da preveč jemati, njega vzame hudič. Zakaj ste pa vzeli to delo? Najbrže zato, ker so drugi vzeli drugo delo, ki bi Vam bilo nemara bolj všeč. Menda je na svetu več ljudi, kakor kruha. Vsi se pulimo zanj in kdor ostane v zadnji vrsti, je menda sam kriv.”

Hrvat je le majal z glavo, ni pa odgovarjal. Grabiču so ostale njegove zadnje besede v glavi in možgani so jih začeli premlevati. Kdo je sam kriv? Tisočkrat si je bil že dejal, da ne more biti človek nič drugega, kakor igrača v rokah skrivnostne sile, Usode ali kakor koli že imenovane; kaj ima tedaj opraviti s krivdo? A ko je govoril o krivdi, je verjel sam sebi . . .

Trebušasti mož, ki je vodil četo, je prišel skozi voz, se ustavil tupatam, izpregovoril s tem in onim nekoliko besed, in prišel v Grabičevo bližino. Zdelo se je, da hoče kar iti mimo, toda nekdo na sosedni klopi ga je zadržal. Od vsega, kar je govoril v osornim glasom, je Grabič razumel le besedo “Dinner”. Trebuhar je zamahnil z roko in hotel iti dalje. Delavec ga je krepko prijel za suknjo in ga potegnil nazaj.

(Dalje prihodnjič.)

Semintja.

Pred nedavnim so prišli osrečevati ameriške Slovence trije patri iz Slovenije, ker se jim tam ni več izplačalo loviti brezzičnih brzozavk, ki jih je med vojno pošiljal nemški kajzer. Kajzer je baje šel med drvarje, patri pa v Ameriko. Žaganje drv se jim ne dopade, zato pa toliko bolj pridno žagajo monarhistične otrobe v prilog “našega novega kralja”.

Eden teh gospodov prireja predavanja (?) faranom čikaške slovenske župnije, kjer na vse pretege hvali monarhistični sistem vlade in pobija republikansko formo. Tako delajo slovenski patri v Ameriki za “amerikanizem”.

Katoliško šolstvo je kajpada ena najpotrebnejših kulturnih institucij. Tega mnenja je tudi finančni magnat E. Hines iz Chicaga, ki je izročil tukajšnjemu katoliškemu nadškofu pol milijona dolarjev za katoliške višje šole. Nadškof ima načrt ustanoviti v Chicagi katoliško univerzo, ki bo stala tri do pet milijonov dolarjev. Nabrati to svoto baje ne bo težko, ker je v Chicagi še nekaj drugih Hinesov, ki so pripravljene prispevati vsak kakega pol milijona.

J. D. Rockefeller, Jr., je prispeval \$2,000,000 v fond baptistične religije za versko propagando. Sedaj je nabranega v ta fond že \$23,344,557. Gospodje kolektorji pravijo, da bo ta fond kmalu dosegel svoto 100,000,000 dolarjev. Takih fondov za versko propagando se sedaj zbira v Ameriki precejšnje število. Ali je namen teh fondov res le napraviti ljudi bolj pobožne?

Ako ste bolni, ako vas tarejo druge nadloge, če ne zaslužite dovolj, da bi mogli pokrivati svoje izdatke v tej vsesplošni draginji, se priporočite Kazimirjevi Ave Mariji, ki vam bo izprosila zdravje in srečo. Čemu trositi denar za zdravnike in druge take neumnosti? Par Kazimirjevih maš je fino zdravilo — za olajšanje žepa. Ave Marija prodaja tudi šifkarte, pošilja denar v stari kraj in izvršuje vsa v notarsko stroko spadajoča dela. Uboga Marija! Zakaj ne pride Gospod in izžene kramarje iz tempeljna, kot je to storil tedaj, “ko božje kraljestvo še ni bilo od tega sveta”?

Preiskave “proti draginji” se nadaljujejo, draginja pa je še vedno prosta in niti varščine ji ni bilo treba plačati. Draginja je namreč zelo patriotična in se ne more zapreti in še manj deportirati.

Važna dnevna vest: Prezident francoske republike je naznanil, da se ne bodo smele za časa njegovega predsedovanja servirati v elizejski palači nobene močne alkoholne pijače. Dovoljena bodo le lahka vina.

Druga, manj važna vest: V zadnjih štirih mesecih so se življenske potrebščine v Zedinjenih državah povprečno podražile za 7 odstotkov. Življenske potrebščine povprečnega Američana stanejo danes 91

odstotkov več kakor leta 1914. Dobički raznih korporacij pa na milijone dolarjev več, kakor pred vojno. Tako poroča odsek "narodne industrijalne konference", ki preiskuje vzroke druginje.

K. T.

NEREDNO DOSTAVLJANJE ČASOPISOV NAROČNIKOM.

Razni listi, ki se pošiljajo potom drugega poštnega razreda, dobivajo zadnje mesece številne pritožbe od svojih naročnikov radi nerednega prejetja listov. Včasih se list kje na kaki poštni postaji po več dni zadrži, predno ga pošljejo naročnikom dotičnega okrožja. Iz mnogih mest pa prihajajo od naročnikov poročila, da lista večkrat sploh ne dobe.

Vsled tega nereda so prizadeti naročniki vseh tistih listov, ki se pošiljajo po pošti. Razumljivo je, da dela ta nered med naročniki neprijetno razpoloženje, ki se pa največkrat obrača proti upravi lista, dasiravno ni za nered niti najmanj odgovorna. Vsa krivda leži pri poštni upravi.

Sodrug Urbaneich iz Detroita nam poroča, da se s tamošnje pošte časopise zelo neredno dostavlja naslovljencem in mnogo iztisov se sploh izgubi. Razni posamezniki se pritožujejo proti upravništvu in ga dolže krivde za neredno pošiljanje lista.

A. Vidrieh iz Johnstowna, Pa., piše: "Obveščam vas, da poštna uprava v Johnstownu že skoro mesec dni ne dostavlja pošte v okrožje R. F. D. 7, Johnstown, Pa. Že mesec dni niso dobili ljudje listov na katere so naročeni. Kljub mnogim protestom in pritožbam se poštni urad ne gane. Časopise, adresirane v ta okraj menda enostavno vržejo v peč, ker istih tudi na pošti ni. Čul sem, da je bilo neki stranki povedano, da bi ljudje omenjenega okraja prejeli pošto, ako bi vsakdo plačeval mesečno \$1.50 za vzdrževanje pismonoše. Za sedanjo plačo noče nihče opravljati tega posla. Tako se na pritožbe izgovarja poštna uprava.

Priporočljivo bi bilo, da bi upravništva slovenskih listov pri tukajšnjem poštarju podvzela kake korake, da se redno dostavljanje listov zopet vpostavi. V omenjenem poštne distriktu stanuje največ Slovencev."

Čikaška "New Majority" piše: Ali dobivate list točno? Ako ne, tu so vzroki. Zato ne, ker poštna uprava ne plača dovolj svojih uslužbencev in radi tega ji primanjkuje delavcev; male plače niso vabljive za ljudi, ki iščejo delo. Mala skupina z delom preobloženih ljudi na čikaški pošti dela kolikor more, toda kupi poštne pošiljatev drugega in tretjega razreda postajajo vedno večji. Pravijo, da so z delom zaostali že tri tedne, to je, mnoge pošiljatev leže na pošti tretji teden in še niso prišle na vrsto; da se odpošljejo.

Poštni department — in ne štrajk ekspresnih in železniških delavcev — je kriv teh razmer, ki trajajo že mnogo mesecev.

Poshtarina za pošiljanje drugega razreda je znatno povišana. Čemu se ne zviša tudi plač, da bi privabile dovolj ljudi v poštne službe za redni poštni promet?

Grajajte pošto in ne upravo "New Majority", ako je ne prejmete pravočasno." Tako ta list.

Rešitev tega problema leži v kongresu. Vse-dotlej, dokler bo pošti primanjkovalo ljudi, in to bo trajalo toliko časa, dokler bodo delavci lahko dobili drugje boljše plačane službe, bo na pošti nered. Najbolj prizadete pa so seveda pošiljatev drugega in tretjega razreda.

Uprave listov bodo storile kolikor jim bo mogoče, da se situaciji odpomore, ravno tako naj narede pritisk na posamezne poštne urade in druge merodajne faktorje tudi naročniki, da pride stvar čim prej na kompetentno mesto v odločitev.

Upravništvo.

"Glasoviti" Voliva, načelnik "Katoliško apostolske cerkve" v Zion City — ki je ni zamenjati s papeževo rimsko katoliško cerkvijo — je v neki svoji pridigi v Chicagi, kjer bi tudi rad naložil kalinov za svojo "cerkev", dejal, da bi se morala prepovedati predavanja, ki jih on smatra za krivoverska. Mislil je seveda v prvi vrsti na popularno znanstvena predavanja, ki so se po dolgem trudu tudi v tem mestu nekoliko oživela; ali z njegovega stališča se mora seveda smatrati za krivoversko vse, kar ne pripada cerkvi v Zion City. Voliva še nima toliko moči, da bi mogel izsiliti izpolnitev svojih pobožnih želja, četudi se je na podlagi svobodomiselnosti ustanovljena Amerika že tako poklerikalila, da je njeni ustanovitelji ne bi več spoznali. Poglavar novega Ziona pa morda niti ne ve, da ima le lepi svobodomiselnosti onih mož zahvaliti, da je njegovo rogoviljenje sploh mogoče. Če bi bili oni imeli le stotinko tistega fanatizma in tiste netolerantnosti v sebi, ki "odlikuje" Volivo in druge verske zelote, bi bili predvsem prepovedali pridige in nauke, kakoršne razširjajo oni. Toda med njimi in Volivovci je bila velika razlika v tem, da so se zavedali pravice in rasničnosti, pa se zato niso bali nasprotnih propagand in debat. Voliva se jih očitno boji, ker ne bi drugače imel razloga, da zahteva njih prepoved. Če se jih boji, mora imeti tudi vzrok za to in se ga zavedati. Čutiti mora, da ne morejo njegove čenče obstati, kadar se posveti nanje in bi jih moral zagovarjati oko v oko z nasprotnikom. To je pa najjasnejši dokaz, da niso nič vredne in da ne preneso solnčne luči.

Kajzer je bil krščanski vladar in ljudje so se zgražali, ko je bila na primer Luzitanija potopljena. Toda prav zato, ker je bil velik kristijan, se pravzaprav ni bilo kaj čuditi. Saj je v svetem pismu rečeno, da je "nebeški oče" dejal: "Če spravi Gospod tvoj Bog mesto v tvoje roke, uniči z ostrino meča vse moške; toda v mestih, ki ti jih je Gospod tvoj Bog dal v dedščino, ne pusti živeti nič, kar diha!" Na krščanska načela se ne morejo sklicevati tisti, ki zahtevajo izročitev kajzerja . . .

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 6325 Station St., E. E. Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: BRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnjem popravil.

IZREDNA SEJA GLAVNEGA ODBORA SLOVANSKE DELAVSKE PODPORNE ZVEZE.

dne 6. aprila 1920.

Navzoči:

Ivan Prostor, Josip Zorko, Blas Novak, Frank Pavlovčič, Andrej Vidrič, Josip Zele, Ignacij Podvasnik in Ivan Grošelj.

Br. Ivan Prostor otvori sejo ob 9. zjutraj; omenja navzočim, da je zahtevala potreba sklicati izredno sejo glavnega odbora v svrhu odobritve raznih že odglašanih predlogov za združitev, nadalje izdelati razne resolucije, potom katerih se bo zamoglo izenačiti finančno stanje za solventnost organizacije v smislu združitvene pogodbe, nadalje je urediti več nujnih zadev tičočih se poslovanja, itd.

Sledijo poročila gl. tajnika glede združitve.

Blas Novak omenja, da je bila združevalna pogodba po članstvu odglasovana z ogromno večino glasov v prilog združitve potom splošnega glasovanja pri SD-PZ. Rezultat splošnega glasovanja je sledeči:

Glasovanja se je udeležilo 3999 članov in članic, izmed teh je glasovalo za združitev 3658, proti 341, od vseh društev, ki so se udeležila glasovanja, je bilo le pet društev, ki so glasovala z večino proti pogodbi, in sicer v Pennsylvaniji štiri in eno društvo v Montani, vsega članstva se je glasovanja udeležilo nekako dve tretjini. Vse glasovnice, odnosno poročila so bila pregledana po nadzornem odboru in odobrena. Nadalje omenja, da je sedaj najpotrebnejše, da se izposluje postavno dovoljenje za združitev in za prenos organizacije v drugo državo, poroča, da sta skupno z odvetnikom se informirala o tej zadevi, ki sta prišla do zaključka, da je zakon v takem oziru zelo pomanjkljiv, vendar da se pot združitvi temeljito zasigura in morebitne zapreke prepreči, priporoča, da bi se vložile prošnje za tozadevno dovoljenje na vseh kompetentnih mestih, to je v državi Pa., in v državi, v katero se preseli, priporoča glavnemu odboru, da isti izdela in sprejme kako resolucijo v svrhu, da se zamore na podlagi iste izposlovati dovoljenje za združitev od državnih oblasti.

Br. Vidrič je mnenja, da je naloga za izposlovanje dovoljenj delo združevalnega odbora in da ima glavni odbor SDPZ temu odboru pomagati le v takih slučajih, kjer bi združevalni odbor ne bil kompetenten v zadevah, ki bi se nanašale na Slovensko Delavsko Podporno Zvezo.

Br. Prostor poroča kot član združevalnega odbora, da je imel precej dopisovanja s predsednikom tega odbora, Mr. Fr. Aleshom, kateremu je vestno in točno dajal vsa zahtevana pojasnila, v kolikor so mu v tem razmere dopuščale.

Br. Novak poroča, da ima Slovenska Narodna Podporna Zveza v aktuarskem proračunu svoj rezervni fond všteti v smrtinskem skladu, s čemur si napravlja na ta način predpisano solventnost, medtem ko ima Slovenska Delavska Podporna Zveza rezervni sklad popolnoma samostojen. Računski izvedenec (aktuar) Nitschie, ki je obenem proračunal SNPJ., je gl. tajniku omenil, da ako bi se všteli rezervni fond v smrtinski sklad, bi se na ta način organizacijo postavilo na isto stopinjo solventnosti, kot je predpisana v združitveni pogodbi.

Sledi opoldanski odmor.

Nadaljevanje seje ob eni popoldan; navzoči vsi prejšnji.

Da se doseže solventnost organizacije, kot zahtevano v združitveni pogodbi, predloži br. Vidrič sledečo resolucijo v svrhu uporabljanja imovine rezervnega sklada:

"Ker so pravila SDPZ pomanjkljiva v določbah uporabljanja prispevkov rezervnega sklada, bodi SKLENJENO, da se prispevke in imetje uknjiženo rezervnemu skladu SDPZ sme uporabljati izključno le za pokrivanje smrtnin in se s tem smatra rezervni sklad kot del smrtinskega sklada."

Rezolucija podpirana po br. Ivan Grošelj in soglasno sprejeta.

Br. Ivan Podvasnik predloži in predlaga sledečo resolucijo:

"Uvažujoč koristi in potrebo združenja glavnega odbora s tem odobri predidajočo pogodbo za združenje s Slovensko Narodno Podporno Jednoto in nadalje odobri izid splošnega glasovanja

članstva, katere je odglasovalo v prid združitve na podlagi predidoče pogodbe z zadostno večino oddanih glasov v smislu pravil.

Vsled teh razlogov nadalje glavni odbor sklene postopati po določbah imenovane pogodbe in storiti vse potrebno za izvršitev združitve v smislu te pogodbe in dalje

pooblašča glavnega predsednika in glavne- ga tajnika vršiti vse v to potrebno delo."

Rezolucija podpirana po br. Josipu Zorku, in so- glasno sprejeta.

Br. Vidrich omeni, da bi bilo umestno, da bi glav- ni odbor napravil kak načrt, ki bi bil najbolji za pošiljanje raznih posmrtnin v staro domovino; SDPZ je do sedaj pošiljala iste potom bančnih draftov, izplač- ljivih v krohah na Hrvatski Zemaljski Banki v Zagre- bu, v poznejšem času pa tudi v dolarjih.

Br. Prostor priporoča kot najbolj zanesljivo pod- jetje za denarne pošiljatve American Express Co., in ker je znano, da so denarne nakaznice te družbe še najbolj popularne v Jugoslaviji, je stavljen, podpiran ter sprejet predlog, da v nadalje SDPZ pošilja denar- ne pošiljatve v staro domovino v ameriških dolarjih potom American Express Co.

Br. Prostor opomni navzoče, da so ga nekateri uradniki, ki so stalno uposleni pri SDPZ opomnili na izredno draginjo sedanjega časa, medtem ko so njih plače še vedno iste kot so bile leta 1918, s katerimi pa jim ni mogoče izhajati v sedanji draginji; opomni, da so povprečno povsod delavcem nekoliko revidirali njih zaslužek, česar so uslužbenci SDPZ po njegovem mnenju tudi opravičeni. Želi, da se v tem oziru nekaj ukrene; k temu govori še br. Zorko, Podvasnik in dru- gi, ki pa se vsi strinjajo, da se jim plače nekoliko po- višajo.

Brat Zorko stavi končno predlog, da se zviša pla- ča gl. tajniku iz \$140 na \$175 mesečno; pomožnemu tajniku od \$130 na \$165 mesečno; za pomožno delo v glavnem uradu \$6.50 dnevno; blagajniku iz \$50 na \$60 mesečno; ostalim odbornikom za zamudo časa ob ča- su konvencije, revizije, seje itd. pa iz \$6 na \$7 dnevno.

Predlog podpiran po br. Podvasniku, ter soglasno sprejet.

Brat Podvasnik stavi predlog, da revidirane plače stopijo v veljavo z dnem 1. aprila 1920. Podpira br. Grošelj, sprejeto.

Ker je dnevni red izredne seje izčrpan, zaključí predsednik sejo ob 4. popoldan.

Ondrej Vidrich, zapisnikar.
John Prostor, predsednik.

LISTU V PODPORO.

Math Krisman, Herrin, Ill.	\$.10
Chas. Petrovich, Collinwood, O.	1.00
Martin Mihelich, Chicago, Ill.25
Joseph Topolak, Detroit, Mich.	1.00
Nabrano v Chicagi, Ill. Prispevatelji: Simpa- tičar \$5; Dobrovoljček, 25; neimenovan, 25; Matevž 50c; Marica, 50c; Tončka, 50c; Milica, 50c; slamnikarica, 50c; kuharica, 50c, skupaj	9.00
Skupaj v tem izkazu	\$11.35
Zaknji izkaz	59.13
Skupaj	\$70.48

UDELEŽITE SE PREDAVANJA

ki ga priredi slov. soc. klub št. 1, JSZ., v soboto, dne 22. maja, ob 8. zvečer v dvorani "Spravedlnost", 1825 So. Loomis St. (nasproti American State Bank).

Predmet predavanja bo: "Človek in svet." Za boljše razumevanje predavanja se bodo kazale stero- skoptične slike. Predavatelj bo sodrug Etbin Kristan.

Ker stane nabava steroskoptikona in slik precej- šnjo svoto denarja, smo za vsaj delno pokritje stro- škov določili vstopnino 25c za osebo.

Slovenec v Chicagi se še ni nudila prilika čuti tako predavanje v svojem jeziku, zaradi tega jim pri- poročamo, naj se ga udeleže.

Peljite se do vogala Blue Island Ave. in 18th St. in potem imate še nekaj korakov do dvorane.

Odbor kluba št. 1, JSZ.

Ideja, da je človeška volja svobodna, izvira iz tiste ošabnosti, ki je nekdam postavljala člo- veka v osredje vsega sveta in trdila, da so solnce in zvezde ustvarjene le, da svetijo človeku. Pod- laga te prevzetnosti je bila neznanje.

Brez dela se ne položi brv čez potoček. Brez dela tudi ne bo zgrajena pot iz sedanje v novo boljšo družbo.

VABILO

Vse tiste, ki simpatizirajo s socialistično stranko,

vabimo na

VESELICO IN SHOD,

ki se vrši

v soboto 15. maja v Hrvatski dvorani, Dunlo, Pa.

S p o r e d :

Začetek priredbe ob 7 zvečer. Igra slovenska godba na pihala.

"Soc. koračnica", poje moški pevski zbor.

Predavanje sodruga Walter Jakovića v hrvatskem jeziku.

"Mi vstajamo", poje pevski zbor.

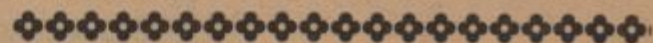
Prosta zabava in ples.

Za vsestransko postrežbo bo preskrbljeno.

Vstopnina za moške 75c; ženske so vstopnine proste. Čisti dobiček priredbe je namenjen v agitatorič- ne svrhe Soc. stranki.

Sodrugí in prijatelji, udeležite se te priredbe polnoštevilno.

Odbor.

IZID SPLOŠNEGA GLASOVANJA
O PREMESTITVI 5. REDNE KON-
VENCije S. D. P. Z. NA MESEC
OKTOBER 1920.

dr. št.	število za	oddanih glasov proti
1	48	—
2	13	3
3	25	5
4	50	—
5	19	2
6	9	—
7	25	3
8	5	2
9	37	—
11	47	2
12	14	—
13	30	3
14	18	—
16	10	—
20	18	—
22	25	—
23	78	3
24	31	—
26	17	—
27	18	—
29	27	—
30	55	—
31	7	—
33	39	1
34	27	—
35	48	—
36	24	—
37	16	6
38	46	—
39	9	—
40	22	—
42	32	—
43	6	—
44	16	—
47	13	—
48	12	2
50	97	—
51	92	—
53	12	—
55	6	—
56	112	6
57	7	—
58	17	—
59	29	—
60	53	—
62	61	—
64	65	—
65	32	—
66	52	—
67	20	—
68	7	17
69	16	1
70	7	1
71	21	—
72	18	—
73	44	1
74	5	5
77	4	—
78	9	—
81	30	—
82	64	—

83	16	2
85	21	—
87	10	—
88	31	—
89	9	4
91	21	—
92	32	6
95	9	—
96	15	—
97	13	—
99	24	—
100	13	46
102	13	—
104	35	—
106	20	1
107	11	10
108	42	3
109	24	—
110	12	—
112	35	—
114	5	—
116	19	1
117	13	2
119	25	—
120	22	—
123	29	1
125	17	—
127	22	—
128	14	—
130	32	—
131	30	1
134	24	—

138	12	1
142	33	—
143	11	3
145	30	—
146	11	—
147	16	1
148	19	—
149	31	—
150	28	—
151	12	—
153	13	—
154	19	—
155	9	4
156	—	12

Skupaj: 2718 161

BLAS NOVAK, tajnik.

Kdor hoče služiti interesom socializma, jih mora poznati. To se pravi, da mora predvsem poznati socializem. Zavedati se pa mora tudi, da je socializem znanost, ne pa to, kar se slučajno vsled nezadovoljnosti ali pa v špekulativnih urah porodi v kakšni glavi. Socializma se je treba učiti, le tedaj je mogoče delati v smislu socializma.

Lepi lasje

so kras za vsako žensko in dekleta, za mladeniča in moža. Vsled tega je zelo važno, da si ohranite lase in zdravo rast las do visoke starosti, stem, da uporabljate

Severov čistitelj las

(Severa's Hair Tonic) to je izvrstno za umivanje las in prahljaja. Pomaga do rasti las in daje življenje ki je potrebno lasnim koreninam. Prijazno se počutite po uporabi tega. Poskusite. Cena je le 65 centov in 3c davek.

ČESANJE LAS

je včasih zelo nepovoljno, ako se lasje zanemarijo. Severa's Hair Pomade (Severova pomada za lase) nareja lase mehke in gladke. Uredi česanje las prijazno za otroke in odrasle. Cena je 25c in 1c davek.

ZA UMIVANJE

prahljaja in ali za šampu rabi vedno le milo, ki se na lahko topi in je antiseptično. Za te slučaje je Severa's Medicated Skin Soap (Severovo zdravilno Milo za kožo) najbolj priporočljivo. In je tudi izvrstno za briti.—Cena 25c.

Severova družinska zdravila so na prodaj v vseh lekarnah. Ako pa vaš lekarnar nima teh v zalogi, naročite direktno od nas. Pošljite pravo svoto vključeno z davkom na naslov:

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA